



Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Національна академія медичних наук України
Всеукраїнська громадська організація «Наукове товариство
анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України»
Асоціація патологоанатомів України
Дніпровський державний медичний університет

МАТЕРІАЛИ ДЕВ'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ МОРФОЛОГІЇ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ

6-7 ЛИСТОПАДА 2025 року

м. Дніпро, Україна

УДК 61(063)

Т93 Теорія та практика сучасної морфології : матеріали Дев'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Дніпро, 6-7 листопада 2025 року) / Дніпровський державний медичний університет. – Дніпро: ДДМУ, 2025. – 200 с.

Збірник містить матеріали Дев'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Теорія та практика сучасної морфології» (м. Дніпро, 6-7 листопада 2025 року), а також реферати наукових статей, опублікованих в журналі «Морфологія» (2025, Том. 19, № 3), який входить до Переліку наукових фахових видань України (категорія Б).

На конференції розглянуті методологія та базові принципи морфологічних досліджень, фундаментальні питання нормальної анатомії та гістології, проведений морфологічний аналіз патологічних процесів, питання ембріології та клітинної біології в нормі та при патології, сучасні морфологічні дослідження в експерименті та клініці, морфологічні дослідження у фармакології та клінічній медицині, питання з історії розвитку вітчизняної та світової морфології, а також оптимізації навчальної діяльності кафедр морфологічного профілю. Значну увагу на конференції присвячено новітнім морфологічним методам і науковим технологіям.

Матеріали конференції можуть бути корисними для широкого кола науковців-морфологів, науково-педагогічних працівників закладів вищої медичної освіти, співробітників науково-дослідних установ, аспірантів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, практичних лікарів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, отриманих даних, ілюстрацій, висновків та інших відомостей. Матеріали подаються в авторській редакції мовою оригіналу.

Відповідальний за випуск – Твердохліб І.В.

Дев'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Теорія та практика сучасної морфології» (Дніпро, 6-7 листопада 2025 року) присвячується 100-річчю від дня народження професора В.І. Архипенка.

© ДДМУ, автори тез доповідей, 2025

6-7 листопада 2025 року
Дніпро, Україна

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ministry of Health of Ukraine
National Academy of Medical Sciences of Ukraine
All-Ukrainian public organization «Scientific society of anatomists, histologists, embryologists and
topographers of Ukraine»
Association of Pathologists of Ukraine
Dnipro State Medical University

MATERIALS OF THE NINTH ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION «THEORY AND PRACTICE OF MODERN MORPHOLOGY»

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

6-7 NOVEMBER, 2025
Dnipro, Ukraine

UDC 61(063)

T93 Theory and practice of modern morphology: materials of the Ninth All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation (Dnipro, 6-7 november, 2025) / Dnipro State Medical University. – Dnipro: DSMU, 2025. – 200 p.

The collection contains materials from the Ninth All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation "Theory and Practice of Modern Morphology" (Dnipro, 6-7 november, 2025), as well as abstracts of scientific articles published in the journal "Morphology" (2025, Vol. 19, No. 3), which is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (category B).

The conference considered the methodology and basic principles of morphological studies, fundamental issues of normal anatomy and histology, morphological analysis of pathological processes, issues of embryology and cell biology in normal and pathological conditions, modern morphological studies in the experiment and clinic, morphological studies in pharmacology and clinical medicine, issues of the history of the development of domestic and world morphology, as well as optimization of the educational activities of departments of the morphological profile. Considerable attention at the conference was devoted to the latest morphological methods and scientific technologies.

The conference materials may be useful for a wide range of morphologists, scientific and pedagogical workers of higher medical education institutions, employees of research institutions, postgraduate students, students of advanced training courses, and practicing doctors.

The editorial board does not always share the views of the authors of the articles. The authors of the published materials bear full responsibility for the selection and accuracy of the facts, quotes, data obtained, illustrations, conclusions and other information. The materials are submitted to the author's editorial office in the original language.

Responsible for the release – Tverdokhlib I.V.

© DSMU, authors of abstracts, 2025

6-7 листопада 2025 року
Дніпро, Україна

МІКРОСКОПІЧНІ ЗМІНИ НИРОК ПРИ ГОСТРІЙ НИРКОВІЙ НЕДОСТАТНОСТІ

Н.М. Маліновська, О.С. Гайдай

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Київ, Україна

Гостра ниркова недостатність (далі – ГНН) належить до критичних патологічних станів, що супроводжуються різким зниженням фільтраційної функції нирок і розвитком ендогенної інтоксикації. Вивчення мікроскопічних змін ураженої ниркової тканини є необхідним для поглибленого розуміння патогенезу та пошуку морфологічних критеріїв, здатних підвищити ефективність діагностики й лікування. Актуальність дослідження зумовлена високою поширеністю ГНН у клінічній практиці, її ускладненим перебігом та значним рівнем летальності, що вимагає розроблення науково обґрунтованих підходів до ранньої верифікації структурних порушень.

Метою дослідження визначено аналіз мікроскопічних змін ниркової тканини при гострій нирковій недостатності для встановлення ключових морфологічних ознак патологічного процесу. Методологічну основу становив системний аналіз сучасних наукових публікацій, присвячених морфологічним змінам у нирках при гострій нирковій недостатності. Для досягнення мети використано методи порівняльного аналізу, критичної інтерпретації літературних даних та структурно-функціонального підходу, що дозволило узагальнити результати морфологічних досліджень, представлених у працях вітчизняних та зарубіжних авторів (Antoniuk, Pavlovych, Dzhuran, et al. 2025).

Морфологічні зміни канальцевого апарату при гострій нирковій недостатності мають провідне значення у розвитку та перебігу цього патологічного стану, оскільки саме проксимальні канальці найбільш уразливі до впливу гіпоксії, токсичних метаболітів і циркулюючих ендогенних отрут. Світлооптичні дослідження описують ураження епітеліальних клітин у вигляді гідропічної та зернистої дистрофії, що проявляються вакуолізацією цитоплазми, набуханням мітохондрій, пікнозом ядер і втратою нормальної апікально-базальної полярності клітин. Ці структурні зрушення призводять до зниження енергетичного забезпечення процесів реабсорбції та транспорту іонів, що безпосередньо впливає на функціональну здатність нефрона.

У більш тяжких випадках виявляється десквамація некротизованих епітеліоцитів у просвіт канальців, де вони, змішуючись із білковими преципітатами плазми, формують гіалінові та зернисті циліндри. Їхня наявність спричиняє механічне блокування просвіту канальців і погіршення відтоку первинної сечі, що додатково підсилює інтоксикацію організму. Паралельно відзначається ламкість та локальний колапс базальних мембран, що унеможливорює регенерацію епітелію і сприяє незворотним ушкодженням. Сукупність цих дистрофічних, некротичних і обструктивних процесів створює морфологічне підґрунтя порушення водно-електролітного та кислотно-лужного балансу, сприяє розвитку олігурії, азотемії й у тяжких випадках – уремії. Отже, ушкодження канальцевого апарату виступають центральною ланкою у формуванні структурно-функціональних порушень, що визначають клінічну картину гострої ниркової недостатності (Akiyama, Sato, Taguma, 2025).

6-7 листопада 2025 року

Дніпро, Україна

Судинні та гемодинамічні порушення при гострій нирковій недостатності становлять провідний механізм прогресування морфологічних ушкоджень паренхіми. Найбільш виразним проявом є спазм аферентних артеріол, який знижує перфузійний тиск у клубочковому апараті та зменшує швидкість клубочкової фільтрації. Одночасно спостерігаються застійні явища в мікроциркуляторному руслі: капіляри клубочків наповнені форменими елементами крові, що зумовлює їх повнокровність та розвиток стазу. Такий стан призводить до різкого погіршення реологічних властивостей крові, гіпоксії та ішемії нефроцитів, унаслідок чого активуються деструктивні та некротичні процеси. Ішемічні зміни, у свою чергу, підсилюють каналцеві ушкодження, формуючи замкнене коло прогресування патології, яке є морфологічною основою швидкого зниження функціонального резерву нирок (Boychuk, Gozhenko, Filipets, et al. 2025).

Важливо зазначити, що реактивні зміни інтерстицію при гострій нирковій недостатності формують додатковий патогенетичний ланцюг ушкоджень, що поглиблює дисфункцію органа. Морфологічно інтерстицій характеризується вираженим набряком, який зумовлює компресію каналців та мікросудин, що ще більше посилює ішемію та порушує мікроциркуляцію. У міжтканинному просторі виявляється клітинна інфільтрація з переважанням лімфоцитів і макрофагів, що свідчить про активацію запальних реакцій у відповідь на некротичні зміни каналцевого епітелію та ішемічне пошкодження. Запальні медіатори, що виділяються внаслідок цієї реакції, сприяють прогресуванню інтерстиціального набряку та стимулюють фіброзоутворення при тривалому перебігу процесу. Таким чином, інтерстиціальні реактивні зміни не лише відображають компенсаторно-запальну відповідь тканини, а й виступають важливим чинником ускладнення морфологічної картини гострої ниркової недостатності, створюючи умови для переходу гострого ушкодження у хронічне (Antoniuk, Pavlovych, Dzhuran, et al. 2025).

Отже, мікроскопічна характеристика гострої ниркової недостатності відображає системність патологічного процесу та охоплює ураження каналцевого апарату, судинного русла і інтерстицію, які перебувають у тісному взаємозв'язку. Дистрофічні та некротичні зміни епітелію каналців поєднуються з ішемічними розладами в клубочках та мікроциркуляторному руслі, а також із реактивними запально-набряковими трансформаціями інтерстицію. Такий морфологічний комплекс створює замкнене коло прогресування ушкоджень, де кожна ланка підсилює іншу, сприяючи наростанню функціональної неспроможності нефронів. Саме поєднання цих змін визначає швидкість розвитку клінічних проявів, тяжкість перебігу та прогноз гострої ниркової недостатності, а їхнє розуміння відкриває перспективи для вдосконалення ранньої діагностики та цілеспрямованої терапії.

Література

1. Akiyama Y., Sato M. & Taguma Y. An autopsy case with tubular obstruction by impacted swollen blebs due to ischemic acute kidney injury. *BMC Nephrol.* 2025. №26. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12882-025-03949-z>.
2. Antoniuk V., Pavlovych S., Dzhuran B. et al. Histopathological alterations in kidney tissue following experimental endotoxemia in a murine model. *Ukrainian Journal of Nephrology and Dialysis.* 2025. №1 (85). P. 49–54. DOI: [https://doi.org/10.31450/ukrjnd.1\(85\).2025.07](https://doi.org/10.31450/ukrjnd.1(85).2025.07).

3. Boychuk T. M., Gozhenko A. I., Filipets N. D. et al. The pathogenetic mechanisms of acute kidney injury and chronic kidney disease (a literature review). Zaporozhye Medical Journal. 2018. Vol. 20. №. 2. С. 259–264. DOI: <https://doi.org/10.14739/2310-1210.2018.02.125355>

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІН СЕРЕДНІХ ПОКАЗНИКІВ ТОВЩИНИ ПІДКАПСУЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ТРАБЕКУЛ СПОЛУЧНОТКАНИННОГО КОМПЛЕКСУ СЕЛЕЗІНКИ ЩУРІВ ПРИ ДІЇ КОМПЛЕКСУ ХІМІЧНИХ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК НА ПІЗНІХ ТЕРМІНАХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

О.В. Мамай, С.М. Білаш, Н.С. Копитько, Б.Р. Мазур

Полтавський державний медичний університет
Полтава, Україна

Актуальність. Протягом останніх століть харчова промисловість зазнала суттєвих змін, що були обумовлені розвитком інтенсивних методів виробництва та поширенням нових технологій зберігання і транспортування продуктів. Одним із ключових елементів сучасних харчових технологій є використання харчових добавок. Вони не лише покращують органолептичні властивості продукції, а й забезпечують триваліший термін її зберігання, спрощують процеси дистрибуції та сприяють ефективності виробничих систем.

Разом із тим, комбінація кількох різних добавок здатна провокувати специфічні морфологічні зміни у внутрішніх органах, насамперед у тих, що безпосередньо пов'язані з імунною системою, що може негативно вплинути на їхні функціональні можливості. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження структурних змін у сполучнотканинному матриксі селезінки — органа, який відіграє ключову роль у формуванні та підтриманні імунної відповіді.

Виявлення закономірностей таких змін є важливим для попередження можливих порушень у роботі селезінки та збереження її морфологічної й функціональної цілісності. Це питання посідає провідне місце серед актуальних завдань сучасних медико-біологічних досліджень.

Мета: оцінити динамічні зміни середніх показників товщини підкапсульної частини трабекул сполучнотканинного комплексу селезінки щурів на тлі комплексного введення введення глутамату натрію, нітриту натрію та Понсо 4R.

Матеріали та методи. У дослідженні було використано 30 статевозрілих білих щурів, яких розподілили на три групи: контрольну та дві експериментальні (по 10 особин у кожній) відповідно до тривалості введення досліджуваного розчину — 16 і 20 тижнів.

Тварини контрольної групи одноразово отримували пероральне введення 0,5 мл фізіологічного розчину. Щурам дослідних груп щоденно протягом визначених періодів вводили суміш харчових добавок: глутамат натрію (20 мг/кг), понсо 4R (5 мг/кг) та нітрит натрію (0,6 мг/кг), розчинені в 0,5 мл дистильованої води.